

**ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ**

Франкевич Анна Сергіївна

УДК 657

**МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ
ЗА ТОВАРНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ**

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

*Автореферат
дипломної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти магістр*

Полтава 2018

Дипломною роботою є рукопис

Робота виконана в Полтавській державній аграрній академії на кафедрі економічної теорії та економічних досліджень

*Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент
Чіп Людмила Олександрівна,
Полтавська державна аграрна академія,
доцент кафедри економічної теорії та економічних
досліджень*

*Рецензент Плаксієнко Валерій Якович, доктор економічних наук,
професор, завідувач кафедри бухгалтерського обліку,
Полтавська державна аграрна академія*

*Захист відбудеться „___” грудня 2018 р. о 9³⁰ годині на засіданні
екзаменаційної комісії у ПДАА за адресою: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди,
1/3, навчальний корпус № 4, аудиторія 434.*

*Відповідальний за
нормо-контроль*

А. П. Дорошенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Діяльність будь-якого суб'єкта підприємництва пов'язана з наявністю та використанням оборотних коштів, що перебувають у складі їх активів, відповідно для підприємств проблема підвищення ефективного управління дебіторською заборгованістю, як важливої складової оборотних активів, спрямованого на оптимізацію як загального її розміру так і структури та забезпечення своєчасної її повернення, має дуже важливе значення. Інкасація дебіторської заборгованості в найшвидші терміни та недопущення в майбутньому її зростання понад припустимі межі — ефективна можливість знизити або пом'якшити дефіцит оборотних коштів для забезпечення господарської діяльності.

В існуючих економічних умовах розвиток кредитних відносин між господарюючими суб'єктами набуває нового рівня перетворень. Однією з найважливіших складових комплексної оцінки фінансово-господарської діяльності сучасних підприємств є оцінка та аналіз дебіторської заборгованості (і головним чином товарної її частини), а головним питанням в даному контексті – контроль за її якістю, рівнем та динамікою.

Значної уваги потребує комплекс питань теоретичного, практичного та нормативно-правового характеру, щодо якісного обліку та управління дебіторською заборгованістю. Дебіторська заборгованість в сучасних умовах є одним із джерел залучення активів в оборот підприємства. Вона формується у результаті того, що у процесі діяльності підприємства не завжди відбуваються розрахунки з юридичними і фізичними особами (контрагентами) одночасно з відчуженням майна, виконанням робіт, наданням послуг, що призводить до виникнення зобов'язань перед суб'єктами господарської діяльності.

Таким чином досить актуальним питанням, яке постає перед учасниками договірних відносин в сучасний період і прямо пов'язано зі здійсненням розрахунково-платіжних операцій, є процедури з обліку виникнення та погашення дебіторської заборгованості. Відповідно важливою проблемою, рішення якої повинно забезпечити покращення фінансового стану підприємства є – робота з правильної організації обліку дебіторської заборгованості та оперативний її аналіз, що має на меті виявляти впливу факторів, що впливають на зростання заборгованості та об'єктивне визначення резерву сумнівних боргів.

Дебіторська заборгованість знаходить відображення як у діяльності підприємства так і у звітності. Відповідно бухгалтери будь-якого підприємства повинні уважно відноситися до обсягів дебіторської заборгованості та вживати заходи з метою недопущення її не погашення. Для цього необхідно уважно стежити як за строками погашення заборгованості, яка виникла внаслідок діяльності підприємства так і за реальним рівнем платоспроможності фінансової стійкості підприємства-позичальника.

Різні аспекти управління дебіторською заборгованістю досліджували такі зарубіжні вчені-економісти: Л. Бернстайн, Р. Брейлі, Е Вілсон, М. Макмінн, Дж. К. Ван Хорн, С. Хелферт, Е. Брігхем, та ін. Окремо проблеми

управління дебіторською заборгованістю розглядалися в працях Д. А. Горового, В. В. Ковальова, І. О. Бланка, В. В. Бочарова, Л. О. Лігоненко, В. Смачило, А. Савіна, Н. М. Новікової, та ін. Питання обліку розрахунків з покупцями та замовниками та його удосконалення розглядалась провідними вітчизняними науковцями з бухгалтерського обліку та аналізу, зокрема В. В. Сопком, Р. Л. Хом'яком, Н. В. Чебановою, Ф. Ф. Бутинцем, Й. Я. Даньківом, М. С. Пушкарем та іншими. Ці дослідження є важливим внеском як в теорію, так і в практику питань управління дебіторською заборгованістю підприємства. Проте в сучасній літературі, на нашу думку, питанню ефективного управління та бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості приділена не досить незначна увага, відповідно дослідження процесів ефективної інкасації (повернення, стягнення) дебіторської заборгованості та ефективного управління нею є надзвичайно актуальним та потребує значних теоретичних розробок.

Стратегічне значення для підприємств будь-якої галузі та форми власності має ефективна організація обліку та аналізу розрахунків з покупцями. Результати цього процесу безпосередньо впливають на фінансову стійкість, базу оподаткування підприємства, виконання плану доходів та витрат і, як наслідок, на досягнення пріоритетних цілей його розвитку в умовах ринку та забезпечення конкурентоспроможності і прибутковості господарської діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дипломна робота виконана в межах програми науково-дослідних робіт кафедри економічної теорії та економічних досліджень за темою: «Удосконалення прийомів і методів аналізу ефективності сільськогосподарського виробництва та його економічного потенціалу».

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є обґрунтування теоретичних положень, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку та аналізу дебіторської заборгованості. Для досягнення поставленої мети в роботі визначені для вирішення наступні завдання:

- розкрити економічну сутність та історичний аспект обліку дебіторської заборгованості;
- провести огляд літературних джерел та виявити проблемні питання щодо обліку дебіторської заборгованості;
- дослідити особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві;
- розкрити зміст бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості в умовах застосування комп'ютерної техніки;
- дослідити здійснення контролю дебіторської заборгованості на підприємстві тощо;
- дослідити особливості аналізу складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості на підприємстві;
- здійснити комплексне оцінювання заборгованості на підприємстві;
- провести розрахунок впливу факторів на зміну тривалості обороту дебіторської заборгованості;

- описати основні напрямки покращення управління дебіторською заборгованістю та реалізації кредитної політики на підприємстві тощо.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження дипломної роботи виступають економічні відносини між контрагентами для забезпечення господарської діяльності, внаслідок яких виникає дебіторська заборгованість за товарними операціями (у обліковому та аналітичному контексті).

Предметом дослідження відповідно є фінансово-економічні процеси приватного підприємства «Агрофірма «Веселинівка» Баришівського району, Київської області які пов'язані із здійсненням розрахунків з дебіторами та отриманням грошових коштів.

Методи дослідження. Методологічну основу проведеного дослідження в дипломній роботі становлять системно-структурний підхід до оцінки та аналізу соціально-економічних явищ та процесів. Для повного вирішення поставлених в процесі виконання роботи задач застосовано: діалектичний метод наукового пізнання, метод аналізу і синтезу; системного узагальнення (при узагальненні підходів щодо класифікації дебіторської заборгованості; статистичних методів (при обробці інформації та узагальненні інформації щодо показників фінансово-економічного стану досліджуваного суб'єкта господарювання); експертних оцінок і прогнозів (при формулювання перспективних планів розвитку суб'єкта господарювання та визначення напрямів поліпшення розрахунково-платіжної дисципліни).

Наукова новизна одержаних результатів. В результатів узагальнення досліджень з питань обліку та аналізу дебіторської заборгованості за товарними операціями було сформовані наступні елементи наукової новизни:

- обгрутовано необхідність подальших кроків щодо удосконалення структури видів дебіторської заборгованості що відображена у фінансовій звітності з виділенням двох видів: дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги та заборгованість за розрахунками і інша дебіторська заборгованість. Такий підхід не зменшить інформативність показників заборгованості, але при цьому певним чином спростить процедуру обліку;

- дістали подальший розвиток підходи щодо визнання дебіторської заборгованості активом з урахуванням наявності реальної можливості підприємства її контролювати та можливості оцінювати майбутні економічні вигоди.

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає у формулюванні висновків щодо напрямів та перспектив поліпшення розрахунково-платіжної дисципліни, що може бути застосовано в умовах конкретного суб'єкта господарювання, а також визначення проблемних аспектів та напрямів удосконалення обліку розрахунків за товарною дебіторською заборгованістю.

Особистий внесок здобувача. Дипломна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися й одержали позитивну оцінку на студентській науковій

конференції (м. Полтава, ПДАА, 25-26 квітня 2018 рік).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано дві наукові праці загальним обсягом 0,5 др. арк.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається з вступу, чотирьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 83 найменувань, містить 16 таблиць, 13 рисунків, 4 додатки. Основний зміст дипломної роботи викладено на 103 сторінках друкованого тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, відображено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення, наведено дані про апробацію одержаних результатів.

У першому розділі «**Теоретико-методичні основи обліку дебіторської заборгованості за товарними операціями**» – досліджено теоретичні аспекти обліку дебіторської заборгованості, охарактеризовано основні методичні підходи до аналізу дебіторської заборгованості підприємства, досліджено нормативне та інформаційне забезпечення обліку дебіторської заборгованості за товарними операціями, досліджено актуальні питання обліку дебіторської заборгованості.

Процес переходу прав власності на товари та послуги (поява можливості розпорядження та використання) у зв'язку з особливостями процесу реалізації товарів (робіт, послуг) та наявністю системи безготівкових розрахунків, за певних умов, може мати відокремленість в часі з процесом отримання грошових коштів за результатами реалізації. Такі розрахункові операції, що виникають в умовах діяльності значної частини суб'єктів господарювання, призводять до виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості. Відповідно питання та проблеми оперативного (та ефективного) управління дебіторською і кредиторською заборгованістю посідає важливе місце серед завдань обліково-аналітичної служби суб'єкта господарювання. Ефективне вирішення даної проблеми безпосередньо обумовлене значною сукупністю чинників, серед яких важливим та цілком очевидним є однозначне розуміння сутності вище означених понять.

Дебіторська заборгованість – частина оборотних активів підприємства, яка являє собою вимоги до контрагентів щодо оплати за поставлені в минулому товари, продукцію чи надані послуги послуг. Збільшення в динаміці дебіторської заборгованості вимагає залучення додаткових коштів для обслуговування господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Одночасно слід відмітити, що нормативно закріплену класифікацію дебіторської заборгованості не можна вважати вичерпною та повністю достатньою для прийняття ефективних управлінських рішень, що вимагає активізації подальшого наукового пошуку в даному напрямку.

Для об'єктивного оцінювання трактування сутності терміну «дебіторська заборгованість» слід оцінити дану категорію з погляду міжнародної нормативної бази з питань обліку. Так міжнародні стандарти фінансової

звітності (МСФЗ) визначають дебіторську заборгованість як суму коштів, що повинна надійти на користь підприємства або іншій особі від покупців або інших дебіторів, а кредиторську заборгованість як боргові зобов'язання суб'єкта (підприємства, установи, фізичної особи) перед іншими особами, яку відповідний суб'єкт має обов'язок погасити. Таким чином головною їх особливістю є наявність боргових відносин.

Відмінності щодо юридичного, бухгалтерського, фінансового та економічного підходу щодо розуміння змісту дебіторської заборгованості наведено у табл. 1.

Таблиця 1.

Основні характеристики дебіторської заборгованості з позиції підприємств

Підхід	Сутність дебіторської заборгованості
Юридичний	- право вимоги.
Бухгалтерський	- рахунки до отримання; - борги підприємству.
Фінансовий	- актив, елемент оборотних активів; - іммобілізація коштів; - надання безвідсоткової позики; - формування позитивних і негативних грошових потоків; - здатність приносити економічні вигоди.
Економічний	Система багатобічних економічних відносин з контрагентами з приводу виникнення відстрочки платежу за продані або отримані продукцію, товари і послуги, які пов'язані з об'єктивними умовами виробництва, реалізації і організації розрахунків, і метою яких є одержання певних економічних вигод

Ефективна організація процесу обліку, аналізу та управління товарною дебіторською заборгованістю дозволяє вирішувати наступні задачі:

- забезпечення дієвого контролю за станом розрахунків, оперативним надходженням повної, об'єктивної та вірогідної інформації про рух заборгованості;

- дотримання допустимих обсягів товарної дебіторської заборгованості та оптимального співвідношення її складових;

- виявлення платників, що мають низький рівень неплатоспроможності чи в свої виробничо-господарській діяльності допускають «недобросовісні» вчинки;

- формування умов та особливостей кредитної політики підприємства, що дасть змогу знайти оптимальний компроміс між потребою нарощувати обсяги реалізації (за рахунок знижок, відстрочок, товарних кредитів та ін) та необхідністю забезпечувати надходження коштів за реалізовану продукцію.

У другому розділі «Фінансово-економічна характеристика підприємства» здійснено всебічну оцінку фінансового стану досліджуваного підприємства, проаналізовано його майновий стан та рівень фінансової стійкості та ліквідності. Здійснено характеристику його облікової політики.

У 2017 р. порівняно з 2015 р. вартість майна зменшилася на 52 млн

209 тис. грн, або 202,2 %, що свідчить про зниження майнового потенціалу підприємства. При цьому необоротні активи зросли на 26 млн 414 тис. грн (у 6,3 рази), а оборотні активи зменшилися на 78 млн 634 тис. грн (31,0 %). Необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких зросла на 22 млн 618 тис. грн, або у 6,6 рази. Така динаміка обумовила зростання частки основних засобів в майні з 1,6 у 2015 році до 12,9 % у 2017 р.

У 2017 р. порівняно з 2015 р. вартість джерел формування капіталу зменшилася на 52 млн 211 тис. грн, або 20,2 %. При цьому власний капітал збільшився на 89 млн 402 тис. грн, або на 82,2 %, що відбулося під впливом зростання нерозподіленого прибутку. Зменшилася залежність підприємства від позикових коштів, оскільки зобов'язання підприємства зменшилися на 141 млн 611 тис. грн (94,5 %). Така динаміка зумовила зростання частки власного капіталу в джерелах формування капіталу з 42,1 до 96,0 % і, відповідно, зниження частки зобов'язань з 57,9 до 4,0 %. Отже, підприємство підвищило рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом.

У третьому розділі «Облік дебіторської заборгованості за товарними операціями» здійснено оцінку документального забезпечення обліку дебіторської заборгованості за товарними операціями, охарактеризовано процес синтетичного та аналітичного обліку дебіторської заборгованості, вивчено досвід автоматизації обліку дебіторської заборгованості за товарними операціями в умовах конкретного підприємства, розкрито податкові аспекти обліку дебіторської заборгованості за товарними операціями.

Основні первинні документи, які відображають виникнення та погашення дебіторської заборгованості відображено в табл. 2.

Таблиця 2

Первинні документи по розрахунках з покупцями та замовниками

Розрахунки з вітчизняними покупцями	Розрахунки з іноземними покупцями
Виникнення заборгованості	
– накладні; – рахунки- фактури; – рахунки; – акти прийнятих робіт, послуг; – податкові накладні; – товарно-транспортні накладні; – товарні накладні.	– комерційні документи (рахунки-фактури); – транспортні накладні; – платіжні документи на перерахування сум митних платежів та інших податків на рахунки митних установ; – розрахунки бухгалтерії про наявність курсових різниць.
Погашення заборгованості	
– виписки банку; – прибуткові касові ордери; – векселі.	– виписки банку; – векселі.

Аналітичний облік дебіторської заборгованості за товарними операціями ведеться по рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» по кожному пред'явленому покупцям (замовникам) рахунку, а при розрахунках плановими платежами – по кожному покупцю і замовнику. При цьому побудова аналітичного обліку повинне забезпечувати можливість одержання необхідних даних по: покупцях і замовникам по розрахункових документах, термін оплати

яких не наступив; покупцям і замовникам по не оплаченим у термін розрахунковим документам; авансам отриманим; вексялям, термін надходження коштів по яких не наступив; вексялям, по яких кошти не надійшли в термін.

Основні бухгалтерські проводки по операціям з дебіторською заборгованістю відображено у табл. 3.

Таблиця 3

Відображення типових операцій з обліку дебіторської заборгованості

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Одержано довгостроковий вексель від дебітора в забезпечення заборгованості	182 «Довгострокові векселі одержані»	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»
Відображено різницю між номінальною та реальною вартістю отриманого довгострокового вексяля	162 «Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за первісною вартістю»	69 «Доходи майбутніх періодів»
Передано довгостроковий вексель в погашення кредиторської заборгованості	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	182 «Довгострокові векселі одержані»
Погашено готівкою довгострокову заборгованість	30 «Готівка»	18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»
Відображено дохід від реалізації продукції	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»	70 «Дохід від реалізації»
Відображено суму ПДВ	70 «Дохід від реалізації»	64 «Розрахунки за податками й платежами»
Списано безнадійну дебіторську заборгованість, визнану безнадійною: – в частині резерву	38 «Резерв сумнівних боргів»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
– в сумі, що перевищує резерв	944 «Сумнівні та безнадійні борги»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
Одночасно: відображено суму списаної заборгованості на позабалансовий рахунок	071 «Списана дебіторська заборгованість»	
Погашено покупцем заборгованість за товари	30 «Готівка» 31 «Рахунки в банках»	36 «Розрахунки з покупцями та замовниками»
Відображено заборгованість з фінансування компенсаційних виплат	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	48 «Цільове фінансування і цільові надходження»
Прийнято на баланс кредиторську заборгованість придбаного підприємства	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»
Відображено зарахування заборгованостей	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»

Зобов'язання покупців і замовників у бухгалтерському обліку повинні бути відбиті в момент їхнього виникнення. У силу того, що зобов'язання покупця виникають у момент виконання продавцем зобов'язань по передачі товару, можливі два варіанти відображення в бухгалтерському обліку дебіторської заборгованості покупця, що визначаються умовами договору про перехід права власності на матеріальні цінності.

Отже, дебіторська заборгованість покупця в бухгалтерському обліку організації буде формуватися одночасно з відображенням інформації про виторг від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг при виконанні всіх зазначених умов шляхом здійснення наступної запису на рахунках бухгалтерського обліку.

У четвертому розділі «Аналіз дебіторської заборгованості» проаналізовано структуру дебіторської заборгованості, здійснено оцінку ефективності управління дебіторською заборгованістю підприємства, визначено шляхи підвищення рівня розрахунково-платіжної дисципліни

Рівень ділової активності підприємства у розрахункових відносинах в першу чергу характеризується станом дебіторської заборгованості (і зокрема її товарної частини), її розміром та якістю (строками погашення), що має істотний вплив на фінансовий стан суб'єкта господарювання.

Проведемо аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості приватного підприємства «Агрофірма «Веселинівка» за 2015 – 2017 рр. в табл. 4.

Таблиця 4

Динаміка та структура дебіторської заборгованості ПП «Агрофірма «Веселинівка» за 2015 – 2017 рр. (станом на кінець року)

Види дебіторської заборгованості	2015 р.		2016 р.		2017 р.		Зміни (+,-)		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	частки, в.п.	у %
Дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги	118140	56,2	144076	97,6	101231	69,9	-16909	+13,8	-14,3
За виданими авансами	1433	0,7	2637	1,8	12742	8,8	+11309	+8,1	у 8,9 р.б.
З бюджетом	128	0,1	258	0,2	4092	2,8	+3964	+2,8	у 32 р.б.
Інша поточна дебіторська заборгованість	90601	43,1	590	0,4	26684	18,4	-63917	-24,6	-70,5
Всього	210302	100,0	147561	100,0	144749	100,0	-65553	-	-31,2

Аналіз даних табл. 4 свідчить, що у ПП «Агрофірма «Веселинівка» на кінець 2015 р. наявна дебіторська заборгованість представлена лише поточною

дебіторською заборгованістю в розмірі 210 млн 302 тис. грн. В структурі дебіторської заборгованості 56,2 % (118 млн 140 тис. грн) займає дебіторська заборгованість за продукцію, роботи, послуги та 43,1 % (90 млн 601 тис. грн) займає інша поточна дебіторська заборгованість.

Для визначення терміну дебіторської заборгованості використовують середній термін оплати рахунків дебіторів, в днях (DSO) – один з найважливіших елементів аналізу дебіторської заборгованості. Середній термін оплати рахунків дебіторів (debtor days) або період обороту дебіторської заборгованості (collection period) показує середнє число днів, необхідну для стягнення (інкасування) заборгованості

Проведено аналіз дебіторської заборгованості ПП «Агрофірма «Веселинівка» в табл. 5. із застосуванням методики, яка використовується на сьогоднішній день.

Таблиця 5

Розрахунок терміну заборгованості продажу в днях (DSO) ПП «Агрофірма «Веселинівка» за 2015 – 2017 рр.

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відхилення 2017 р. від 2015 р.
Дебіторська заборгованість на початок року	59570	210302	147561	+1057
Дебіторська заборгованість на кінець року	210302	147561	144749	+2613
Виручка від реалізації продукції	101899	134293	117033	+15134
Середня дебіторська заборгованість за рік	134936	178932	146155	+11220
ADS (тис. грн)	283	373	325	+42
DSO (днях)	477	480	450	-27

З метою максимізації потоків грошових коштів підприємству та управління дебіторською та кредиторською заборгованістю також пропонується розробити системи договорів із гнучкими умовами термінів і форми оплати:

- 1) наявність знижки за умови передоплати;
- 2) часткова передоплата, що поєднує передоплату і продаж з відстрочкою;
- 3) виставляння проміжного рахунку ефективно при довгострокових контрактах і забезпечує регулярне надходження грошових коштів по мірі виконання окремих етапів роботи;
- 4) банківська гарантія передбачає, що банк буде відшкодувати необхідну суму у разі невиконання дебітором своїх зобов'язань.

ВИСНОВКИ

Таким чином провівши відповідні дослідження та розрахунки можна сформулювати наступні висновки:

1. Дебіторська заборгованість – це складова оборотного капіталу, яка

представляє собою вимоги до фізичних чи юридичних осіб щодо оплати товарів, продукції, послуг. Збільшення дебіторської заборгованості означає вилучення коштів з обороту, що, в свою чергу, вимагає додаткового фінансування. Традиційна класифікація дебіторської заборгованості передбачає її розподіл за правовим критерієм на строкову або прострочену. До строкової відноситься дебіторська заборгованість, строк погашення якої ще не настав або становить менше одного місяця і яка пов'язана з нормальними строками розрахунків, визначеними в угодах. Прострочена – це заборгованість з порушенням договірних термінів, або заборгованість, що пов'язана з помилками в оформленні розрахункових документів.

2. Дебіторська і кредиторська заборгованість – неминучий наслідок системи грошових розрахунків, що існує в даний час, між організаціями, при якій завжди є розрив часу платежу з моментом переходу права власності на товар, між пред'явленням платіжних документів до оплати і часом їх фактичної оплати. Аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості включає комплекс взаємозв'язаних питань, що відносяться до оцінки фінансового стану підприємства.

3. Законодавством України передбачено порядок проведення розрахунків між підприємствами і фізичними особами як у безготівковій формі, так і за готівку. Порядок розрахунків безготівковими коштами викладено в постанові НБУ № 318 «Про затвердження змін до інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті» від 1 серпня 2001 року.

4. У 2017 р. порівняно з 2015 р. вартість майна зменшилася на 52 млн 209 тис. грн, або 20,2 %, що свідчить про зниження майнового потенціалу підприємства. При цьому необоротні активи зросли на 26 млн 414 тис. грн (у 6,3 рази), а оборотні активи зменшилися на 78 млн 634 тис. грн (31,0 %). Необоротні активи представлені насамперед основними засобами, вартість яких зросла на 22 млн 618 тис. грн, або у 6,6 рази. Така динаміка обумовила зростання частки основних засобів в майні з 1,6 у 2015 році до 12,9 % у 2017 році. Зниження оборотних активів пояснюється зменшенням поточної дебіторської заборгованості на 65 млн 553 тис. грн. (31,2 %), що свідчить про погіршення стану розрахунків підприємства з дебіторами та інших оборотних активів на 18 млн 25 тис. грн (90,1 %)

У 2017 р. порівняно з 2015 р. вартість джерел формування капіталу зменшилася на 52 млн 211 тис. грн, або 20,2 %. При цьому власний капітал збільшився на 89 млн 402 тис. грн, або на 82,2 %, що відбулося під впливом зростання нерозподіленого прибутку. Зменшилася залежність підприємства від позикових коштів, оскільки зобов'язання підприємства зменшилися на 141 млн 611 тис. грн (94,5 %). Така динаміка зумовила зростання частки власного капіталу в джерелах формування капіталу з 42,1 до 96,0 % і, відповідно, зниження частки зобов'язань з 57,9 до 4,0 %. Отже, підприємство підвищило рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності збільшилося на 0,06 – з 0,000 до 0,06. Це означає, що рівень покриття поточних зобов'язань високоліквідними оборотними активами у 2015 році становив 0,0 %, а в 2017

році збільшився до 0,6 %. Порівняння ж цього показника з нормативним значенням ($\geq 0,2$, або ≥ 20 %) свідчить про недостатню грошову платоспроможність підприємства, хоча його динаміка носить позитивний характер.

Фактичні значення коефіцієнта швидкої ліквідності та коефіцієнта загальної ліквідності збільшилися відповідно на 16,182 і 19,442. Одночасно коефіцієнт швидкої ліквідності та загальний коефіцієнт ліквідності перевищує нормативне значення ($\geq 1,0$), що вказує на високий рівень та позитивну динаміку майнової платоспроможності підприємства. Так, станом на кінець 2015 року оборотні активи перевищували поточні зобов'язання у 1,7 рази, а на кінець 2017 року – у 21,1 рази.

5. Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності визначені в П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

6. В 2017 р. порівняно з 2015 р. дебіторська заборгованість ПП «Агрофірма «Веселинівка» зменшилася на 65 млн 553 тис. грн, або 31,2 %, і станом на кінець 2017 р. склала 144 млн 749 тис. грн. В той же час в 2017 р. порівняно з 2015 р. розмір дебіторської заборгованості за продукцію, роботи, послуги зменшився на 16 млн 909 тис. грн, або 14,3 %, а інша поточна дебіторська заборгованість скоротилася на 63 млн 917 тис. грн (70,5 %). Одночасно у 2017 році зростає дебіторська заборгованість з бюджетом на 3 млн 964 тис. грн (у 32 рази) та дебіторська заборгованість за виданими авансами на 11 млн 309 тис. грн (у 8,9 рази).

7. Платіжний календар, який варто розробляти ПП «Агрофірма «Веселинівка», є найефективнішим і надійним інструментом оперативного управління його грошовими потоками. Він дозволяє вирішувати наступні основні завдання:

- зводити прогностні варіанти плану надходжень і витрачання грошових коштів до одного реального завдання по формуванню грошових потоків підприємства в рамках одного місяця;
- забезпечити пріоритетність платежів підприємства по критерію їх впливу на кінцеві результати його фінансової діяльності;
- максимально забезпечити необхідну абсолютну ліквідність грошового потоку підприємства.

8. Розроблена ціла низка заходів і форм погашення дебіторської заборгованості. В ці заходи входять реструктуризація товарної дебіторської заборгованості, застосування можливих форм рефінансування дебіторської заборгованості, що являє собою систему фінансових операцій, які забезпечують прискорену трансформацію дебіторської заборгованості у грошові активи. З метою уникнення довгострокової дебіторської заборгованості необхідно:

- уникати покупок з високим ступенем ризику;

- за можливістю орієнтуватися на більшу кількість покупців (замовників) з метою зменшення ризику несплати одним з них чи декількома;
- при продажу великої кількості товару необхідно негайно виставляти рахунок покупцям;
- якщо виникають проблеми з отриманням грошей, доцільно отримувати заставу на суму не меншу, ніж сума на рахунку дебітора;
- стежити за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості: значне перевищення дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування;
- можна застрахувати кредити для захисту від великих збитків з безнадійних боргів
- створити інформаційну базу дебіторської заборгованості учасників розрахунків;
- звірити в електронній формі взаємні вимоги та зобов'язання і знайти найбільш раціональні способи погашення взаємної заборгованості;
- вести облік та звітність проведених взаєморозрахунків.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Франкевич А. С. Розрахунково-платіжна дисципліна та наслідки її порушення / Франкевич А. С., Сердюк К. М. // Матеріали студентської наукової конференції Полтавської державної аграрної академії, 25-26 квітня 2018 р. Том I. – Полтава: РВВ ПДАА, 2018. – 412 с.

2. Франкевич А. С. Дебіторська заборгованість та кредитна політика підприємства / Сердюк К. М., Франкевич А. С. // Економіка і підприємництво: організаційно-методологічні аспекти обліку, фінансів, аудиту та аналізу [Текст] : збірник наукових праць за результатами наукової роботи факультету обліку та фінансів / ПДАА. – Вип. 18. – Том 2. – Полтава, 2018. – 134 с.

Анотація

Франкевич А. С. Методика обліку та аналіз дебіторської заборгованості за товарними операціями. – Рукопис.

Дипломна робота на здобуття ступеня вищої освіти магістр за освітньо-професійною програмою Облік і оподаткування спеціальності 071 Облік і оподаткування». – Полтавська державна аграрна академія, Полтава, 2018.

Досліджено теоретичні аспекти обліку дебіторської заборгованості, охарактеризовано основні методичні підходи до аналізу дебіторської заборгованості підприємства, досліджено нормативне та інформаційне забезпечення обліку дебіторської заборгованості за товарними операціями, досліджено актуальні питання обліку дебіторської заборгованості.

Здійснено всебічну оцінку фінансового стану досліджуваного підприємства, проаналізовано його майновий стан та рівень фінансової стійкості та ліквідності. Здійснено характеристику його облікової політики.

Здійснено оцінку документального забезпечення обліку дебіторської заборгованості за товарними операціями, охарактеризовано процес синтетичного

та аналітичного обліку дебіторської заборгованості, вивчено досвід автоматизації обліку дебіторської заборгованості за товарними операціями в умовах конкретного підприємства, розкрито податкові аспекти обліку дебіторської заборгованості за товарними операціями.

Проаналізовано структуру дебіторської заборгованості, здійснено оцінку ефективності управління дебіторською заборгованістю підприємства, визначено шляхи підвищення рівня розрахунково-платіжної дисципліни

Ключові слова: дебітори, товарна заборгованість, борги, комерційний кредит

Summary

Frankevich A. S. Methods of accounting and analysis of receivables for commodity operations. - The manuscript.

Graduate work for obtaining a higher education Master's degree in educational and professional program Accounting and taxation of specialty 071 Accounting and taxation. - Poltava State Agrarian Academy, Poltava, 2018.

The theoretical aspects of accounting of accounts receivable are investigated, the main methodical approaches to the analysis of receivables of the enterprise are characterized, the normative and informative support of account of accounts receivable under commodity operations is investigated, actual issues of accounting of receivables are investigated.

A comprehensive assessment of the financial condition of the investigated enterprise was carried out, its property status and level of financial stability and liquidity were analyzed. A description of his accounting policy has been made.

The documentary analysis of the accounting of accounts receivable by commodity operations was carried out, the process of synthetic and analytical accounting of receivables was characterized, the experience of automating accounting of accounts receivable by commodity operations in the conditions of a particular enterprise was analyzed, tax aspects of accounting of receivables for commodity transactions were disclosed.

The structure of receivables is analyzed, the efficiency of management of accounts receivable is estimated, the ways of raising the level of settlement and payment discipline are determined.

Key words: debtors, commodity debts, debts, commercial credit